

Janina Małgorzata Halec
Leszczyńskie Towarzystwo Kulturalne
<https://orcid.org/0009-0005-3910-3159>

Pożegnanie Stefana Grysa (1937–2023)

Pieniądze są po to, żeby służyły ludziom

Na uroczystość pogrzebową 18 marca 2023 r. na cmentarzu komunalnym przy ul. Osieckiej w Lesznie przybył tłum. Odbywał się pochówek Stefana Grysa, poprzedzony mszą świętą w kaplicy cmentarnej. Było to krótko po tym, jak we wrześniu 2022 r., niemal równie licznie zebrani – rodzina, przyjaciele, znajomi, także przedstawiciele władz miasta – świętowali osiemdziesiąte piąte urodziny Jubilata, przypadające w lipcu 2021 r. Jak zwykle Jubilatowi towarzyszyła wówczas małżonka, z którą przeżył niemal 62 lata. Uroczystość miała wyjątkowy charakter, ponieważ jednocześnie promowana była księga pamiątkowa dla Jubilata, przygotowana przez zespół autorów, w różny sposób upamiętniających Jego wieloletnią działalność zawodową i społeczną oraz swoje z nim kontakty na różnych polach. Jeden z nich napisał, kończąc swe wspomnienie: „...żywię przekonanie, że życie – autor najciekawszych scenariuszy – da nam okazję do dalszych wspólnych działań...”¹. Życie napisało inny scenariusz. Adresat tych słów po długiej chorobie zmarł w poniedziałek 6 marca 2023 r. w Mórkowie w gminie Lipno. Pomiedzy Lesznem a Śmigłem.

Ze zbiorów Ireny Gryś

¹ Lech Woźny, *Za ten czas, który był..., za dzisiaj*, [w:] *Księga jubileuszowa doktora Stefana Grysa. Salus rei publicae suprema lex esto*, red. Piotr Jóźwiak i Andrzej Kuźmiński, Leszno 2022, s. 270.

Stefan Grys, doktor nauk chemicznych i doktor honoris causa Światowej Akademii Medycyny Alberta Schweitzera, urodził się 22 lipca 1937 r. w Śmiglu jako syn Pelagii i Stefana, z zawodu rzeźnika. Miał dwóch braci. Eugeniusz (1931–2010) został lekarzem, Jerzy (1944–1997) był ekonomistą. Dzieciństwo, w które wpisała się wojna, przeżył w rodzinnym Śmiglu i tu uczył się w szkole podstawowej. Po jej ukończeniu kontynuował naukę w liceum w Kościanie. Maturę zdał w roku 1955 i podjął studia na Uniwersytecie Wrocławskim, wtedy noszącym imię Bolesława Bieruta. Studiował na Wydziale Chemii, gdzie obronił w 1961 r. magisterium. Związek małżeński z Ireną, absolwentką Akademii Medycznej we Wrocławiu, lekarzem okulistą i pediatrą, zawarł 3 czerwca 1961 r. W roku 1964 przyszła na świat ich córka Katarzyna (zmarła w roku 2021), a rok później syn Piotr. Oboje ukończyli studia medyczne.

W pierwszych latach po studiach Stefan Grys, wtedy młody mąż i ojciec, pracował jako nauczyciel chemii w liceum ogólnokształcącym w Głogowie. W roku 1964 rozpoczął pracę w Poznańskich Zakładach Przemysłu Spirytusowego Polmos Wydział 3 Produkcji Spirytusu i Kwasu Mlekowego w Lesznie. Pracował przez sześć lat w laboratorium. Zamieszkał wraz z rodziną w Lesznie i wrósł w jego krajobraz tak jak charakterystyczne wieże z urządzeniami rektyfikacyjnymi na Zatorzu. Od 1 stycznia 1971 r. kierował już zakładem i taką funkcję pełnił aż do przejścia na emeryturę w sierpniu roku 2003, chociaż zmieniała się nazwa – i firmy, i stanowiska nią kierującego. W roku 1985 został dyrektorem zakładu.

Kiedy Stefan Grys objął stanowisko, w zakładzie prowadzono rektyfikację spirytusu, produkowano kwas mlekowy i spirytus surowy z melasy. O początkach swej pracy opowiedział m.in. w tekście zamieszczonym w książce zawierającej wspomnienia leszczynian. Jego zasługą było sukcesywne wprowadzanie nowych technologii i nowych rozwiązań, np. sprzedawania kwasu mlekowego w niewielkich buteleczkach i rozpowszechnienie jego używania w indywidualnych gospodarstwach domowych i w przemyśle spożywczym. Stefan Grys opracował konstrukcję urządzenia pozwalającego dokładnie oczyszczać spirytus. Nie opatentował go, ale dał w prezencie, jak powiedział, „za to, że mogłem zrobić doktorat”. Pracę doktorską przedstawił i obronił w roku 1974 na Politechnice Poznańskiej. Trzeba podkreślić, że jest właścicielem pięciu patentów, wielu wniosków racjonalizatorskich i prac naukowych.

Był bardzo związany z firmą, do której przekształcenia doprowadził, dumny, że spirytus produkowany w Lesznie uznano za najlepszy w kraju. To on zapoczątkował nowy etap produkcji spirytusu bezwodnego, używanego w mieszaninie z benzyną jako biopaliwo. Od lat siedemdziesiątych zakład produkował klej do etykietowania, a potem i płyn do

spryskiwania szyb samochodowych. Obok wielu innych funkcji był prezesem polskiego Porozumienia Producentów Bioetanolu.

Od roku 1985 następował znaczący rozwój zakładu, który wtedy został włączony jako jeden z kilkunastu w poznańskie przedsiębiorstwo „Polmos”. Natomiast 1 października 1989 r. został z niego wyłączony i stał się samodzielnym przedsiębiorstwem. W kwietniu 1990 r., kiedy w Polsce następowały gwałtowne zmiany gospodarcze, firma kierowana przez Stefana Grysa zmieniła nazwę na Przedsiębiorstwo Przemysłu Fermentacyjnego „Akwawit” S.A., co było nawiązaniem do nazwy historycznej poprzedniczki, firmy powstałej w roku 1879. Akwawit, ciągle rozszerzający zakres działalności, stał się swoistym holdingiem. Stefan Grys pełnił funkcję prezesa zarządu i dyrektora generalnego. Pod Jego kierunkiem firma zdobyła w roku 2001 certyfikat zarządzania jakością ISO 9001, a następnie także certyfikat zgodności z zasadami ochrony środowiska według norm ISO 14001.

Przedsiębiorstwo odnosiło sukcesy gospodarcze, można więc było z zysków finansować zadania w mieście, a przepisy na to pozwalały. Działo się to przy wsparciu licznych nieraz grona pracowników, ale z inicjatywy szefa. Stefan Grys uważał, że pieniądze są po to, żeby służyły ludziom. I tak działał. Trwałe ślady Jego aktywności jako dyrektora Akwawitu pozostały w wielu dziedzinach życia miasta – kulturze, sporcie, zdrowiu, organizacjach społecznych o różnych celach. Przedsiębiorstwo i jego dyrektor pomagali szkołom, kościołom, animatorom kultury, autorom i wydawcom książek, chorym dzieciom. Niektóre działania odbywały się po cichu, inne miały wymiar spektakularny. Wyliczenie ich wszystkich zajęłoby bardzo dużo miejsca, wymienimy zatem tylko niektóre z nich.

W roku 1993 obok najważniejszej części – produkcyjnej – rozpoczął działalność Zakład Usług Rekreacyjnych Pływalnia Akwawit, w którym wykorzystywane było ciepło odpadowe z przedsiębiorstwa, a w roku 1995 także hotel pod tą samą nazwą. Akwawit wkrótce stał się znany w całej Polsce – do Leszna przyjeżdżano nawet z odległych stron kraju, żeby korzystać z zespołu basenów. Wcześniej nowe boisko zyskali zawodnicy KS Polonia 1912. Z kolei przy budynkach na Zatorzu został w roku 1998 oddany do użytku zespół czterech kortów tenisowych zimą przykrywanych pneumatyczną halą balonową, a w roku 1999 wybudowano jego zaplecze sanitarno-gastronomiczne. Wyremontowano kręgielnię przy ul. Strzeleckiej, dzięki czemu ówczesna Wojewódzka, a potem Miejska Biblioteka Publiczna zyskała miejsce do rozszerzonej działalności.

Remont budynku dawnego szpitala na potrzeby leszczyńskiej szkoły muzycznej doprowadzony został do szczęśliwego końca dzięki ogromnemu zaangażowaniu Stefana Grysa, pełniącego funkcję przewodniczącego

Spółecznego Komitetu Adaptacji i Rozbudowy Państwowej Szkoły Muzycznej I i II stopnia, przekształconego następnie w Stowarzyszenie Przyjaciół PSM I i II stopnia w Lesznie. Grys został jego prezesem, a w roku 2012 – Honorowym Prezesem. Działal też w ramach Fundacji Restauracji Ratusza i angażował się w sport żużlowy, uczestnicząc w pracach fundacji Pomocna Dłoń. Już w 1994 r. Akwawit został jednym z pierwszych laureatów tytułu „Zasłużony dla Miasta Leszna”. Pierwszym był Stefan Grys. Dodać należy, że rodzinny Śmigiel przyznał mu tytuł Honorowego Obywatela Śmigla.

Doktor Stefan Grys doczekał się wielu tytułów, odznak i odznaczeń. Wypada podać przynajmniej niektóre z nich. Oprócz wyżej wymienionych w roku 1999 został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (posiadał już krzyże zasługi: Złoty, Srebrny i Brązowy). W roku 1995 zdobył tytuł Człowieka Roku w dziedzinie sportu w plebiscycie „Dziennika Poznańskiego”, a w roku 2000 został przez czytelników czasopisma „Przegląd Techniczny” obdarzony tytułem „Złoty Inżynier Pięciolecia 1995–1999” za dążenia do wprowadzania innowacji technologicznych w przedsiębiorstwie. Tytułem Wielkopolanina Roku uhonorowano go w roku 1993, a w roku 2001 kolejnym – Wybitnego Wielkopolanina. Pod koniec pracy zawodowej, w roku 2002, przez Światową Akademię Medycyny imienia Alberta Schweitzera został uhonorowany tytułem Doctor Honoris Causa Philosophy (of Humanities). Dyplom został wręczony podczas uroczystości w auli Wyższej Szkoły Marketingu i Zarządzania w Lesznie, w której radzie programowej od roku 1993 uczestniczył. Rok wcześniej Polska Akademia Medycyny obdarowała go tytułem honorowym Przyjaciela Polskiej Akademii Medycyny za wspieranie jej działalności „oraz przyczynianie się do podnoszenia poziomu opieki zdrowotnej w RP”. Stefan Grys otrzymał także Złoty Medal Alberta Schweitzera. Zdobyl także liczne medale pamiątkowe, m.in. Medal Restytucji Zamku Królewskiego w Poznaniu. Tytuł Lidera Pracy Organicznej przyznało mu w roku 2002 Towarzystwo im. Hipolita Cegielskiego w Poznaniu.

Liczne odznaki i odznaczenia branżowe potwierdzały Jego zaangażowanie w życie miasta i działających w nim organizacji. To m.in. tytuły i odznaki: Zasłużony Pracownik Przemysłu Spożywczego i Skupu (1977), Za Zasługi dla Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (1989), złoty medal „Za zasługi dla obronności kraju” (2001), Złota Odznaka Towarzystwa Miłośników Lwowa (1989), Złoty Znak Związku Ochotniczych Straży Pożarnych (1992), „Zasłużony dla rolnictwa” (1999), Za Zasługi dla Kolarstwa Polskiego (1999), złota odznaka „Za zasługi dla OHP” (1999), Odznaka Honorowa Polskiego Związku Pływackiego (2002), Za Zasługi

dla WOPR Województwa Wielkopolskiego (2002). W roku 2003 media leszczyńskie (prasa, radio i telewizja) nadały swemu mecenasowi, Stefanowi Grysowi, tytuł Dziennikarza. Miał bowiem znaczący udział w powstaniu w latach dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku dziennika „ABC” i Radia „Elka”

Akwawit i jego szef byli mecenasami kultury. Przedsiębiorstwo zostało m.in. laureatem medalu „Za serce dla kultury” przyznanego przez Leszczyńskie Towarzystwo Kulturalne, a Stefan Grys był laureatem Złotej Odznaki Honorowej z Laurem Polskiego Związku Chórów i Orkiestr. Uczestniczył w pracach rady programowej leszczyńskiego Muzeum Okręgowego. Liczne wyrazy uznania za działalność zawodową i społeczną wynikały z wielkiego zaangażowania Stefana Grysa. Pod Jego kierunkiem Akwawit przynosił znaczne zyski, a wiele organizacji znajdowało w nim czynnego uczestnika, inicjatora i realizatora wartościowych pomysłów. Stefan Grys pełnił liczne funkcje społeczne, z których wywijały się rzetelnie. Oprócz wcześniej wymienionych był m.in. radnym miejskim (2002–2006), prezesem Aeroklubu Leszczyńskiego (1990–1991), skarbnikiem Aeroklubu Polskiego w Warszawie, wiceprezesem Wojewódzkiego Związku Ochotniczych Straży Pożarnych (1977–1997) w Lesznie. Żywo uczestniczył w działalności Leszczyńskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk – był wśród jego członków założycieli. Zasiadał w Radzie Regionalnej Izby Przemysłowo-Handlowej w Lesznie, Stowarzyszenia im. Eugeniusza Kwiatkowskiego w Poznaniu, pełnił funkcję prezesa Leszczyńskiego Klubu Balonowego, był członkiem Leszczyńskiego Stowarzyszenia „Dzieciom Niepełnosprawnym”.

Trzeba również wspomnieć, że Stefan Grys miał także swoje indywidualne pasje. Należało do nich wędkowanie i spacerowanie po Szrenicy w Szklarskiej Porębie. Miał grono wypróbowanych przyjaciół, którzy stali przy nim, gdy sam był w potrzebie.

Spoczął w leszczyńskiej ziemi obok swej córki.